

Co się tyczy naszego dostępu do morza, powiem, że Gdańsk jest bramą Wisły, jest naszym portem historycznym i geograficznym na Bałtyku, absolutnie niezbędnym dla naszego handlu, jak i naszego życia narodowego. Dlatego żądamy, by było uznane jasno i bez zastrzeżeń jego posiadanie przez Polskę.

PRZEMÓWIENIE W GRODNIE

(1 czerwca 1919 r.)

Dnia 1 czerwca 1919 r. Piłsudski przybył do Grodna. Po przyjęciu defilady wojsk i uroczystości w kościele Piłsudski udał się do Zamku grodzieńskiego, gdzie na powitalne mowy odpowiedział niżej przytoczonym przemówieniem, które podajemy według tygodnika «Polak Kresowy» z dnia 22 czerwca 1919 r.

Ktoś z mówców nazwał mnie słusznie synem tej ziemi, jako taki znam ją doskonale całe piekło niedoli, jakie musicie tutaj przeżywać, to też marzeniem moim, kiedy wkaczał na tę ziemię, było dać wam to, brak czego najsilniej odczuwaliście — wolność, wolność decydowania o swym losie.

Miło mi przeżywać z wami radosne chwile, kiedy lud polski może witać Naczelnika swego Państwa, lecz wiercie mi, wołałbym być jednym spośród was, a nie przedmiotem odbywających się dziś owacyj. Spór o przyszłość tego kraju jest ważną sprawą wewnętrzną — rolę zaś naszą jest wam zapewnić swobodę wypowiedzenia swej woli.

PRZEMÓWIENIE NA OBIEDZIE W POZNANIU

(26 października 1919 r.)

W tomie V na str. 117 i 118 przytoczyliśmy przemówienie na obiedzie w Poznaniu według «Kuriera Porannego» z 28 października 1919 r. W «Kurierze Poznańskim» z dnia 28 października 1919 r. przemówienie to zostało podane w o wiele obszerniejszym i poprawniejszym tekście, który poniżej podajemy.

Wielce szanowni panowie!

Z chwilą, gdy stanąłem na ziemi wielkopolskiej, opanowały mną uczucia i wspomnienia tak dziwne, że dotąd owładnąć nimi nie mogę.